

Inget varmprat utan **kallprat**

Skrämmande och obehagligt eller dumt och banalt? Vi kan ha olika attityder till kallprat, men faktum är att kallpratet är både nödvändigt och belönande i många situationer.

NIKLAS KÄLLNER

Jag har varit ung och pretentiös. En sådan där person som hade ett behov av att markera för världen vem jag var. Intresserad av att föra intellektuella resonemang om betydelsefulla ämnen. Inget ytligt kallprat där inte. Blotta tanken på att mingla omkring på fester och slänga sig med floskler som *Hej, vad jobbar du med?* eller *Hur känner du värdinnan?* kändes ovärdigt. Istället stod jag i ett hörn och betraktade alla andra som strösslade med platityster. Problemet var att jag ofta stod ensam.

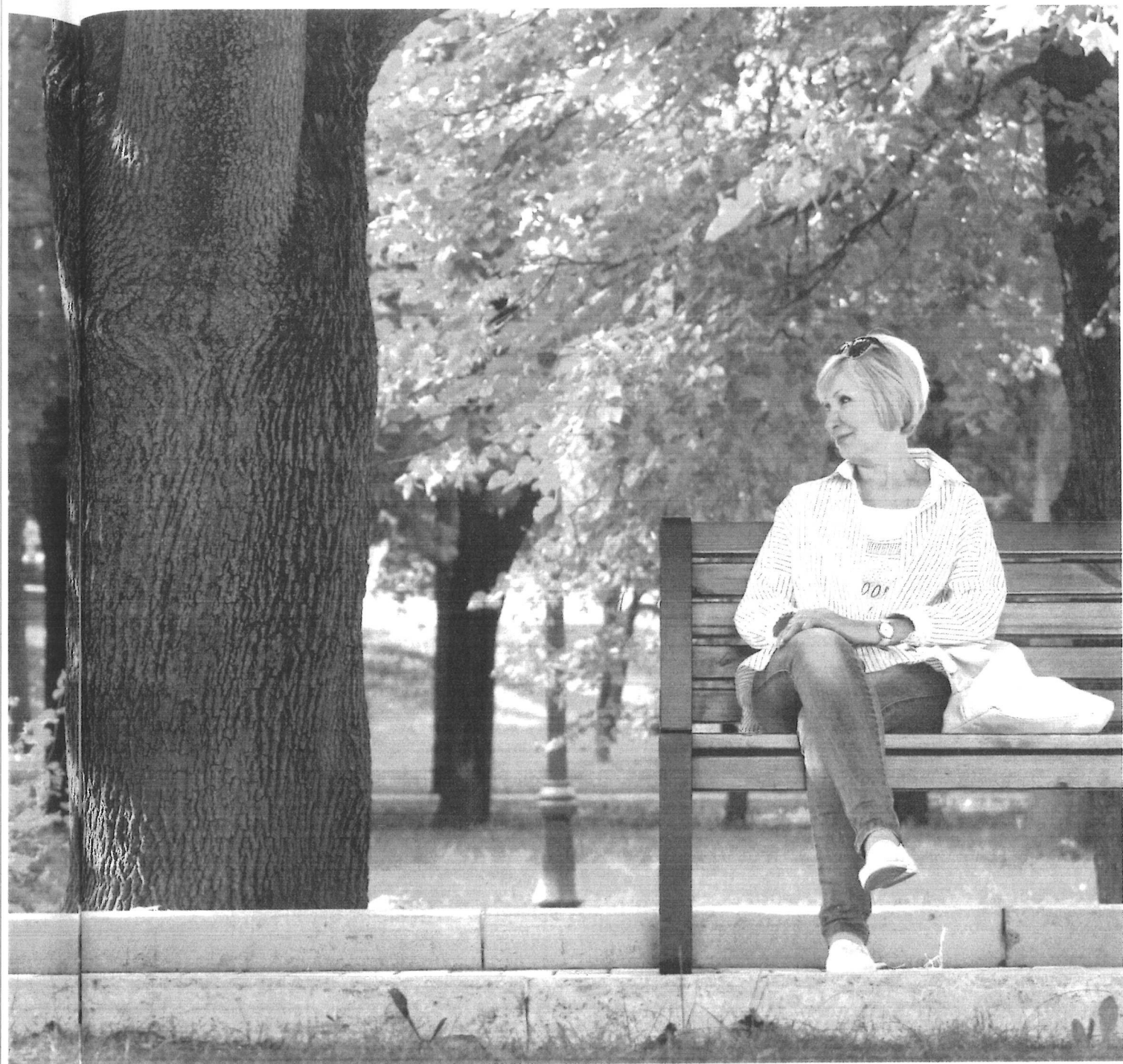
Kallprat har en viktig funktion, bland annat som ingång till mer personliga samtalsämnen.

FOTO: PIXABAY

För att inte verka bortkommen utarbetade jag en strategi. Med jämna mellanrum bytte jag rum, gick på toaletten och besökte baren för att vara i ständig rörelse. I mitt inre hoppades jag på att någon skulle komma fram för att prata med mig om någonting viktigt. Men det hände aldrig. Jag var ju fullt upptagen med att INTE kallprata och istället gå min uttänkta runda.

Klichéerna gav gensvar

Många år senare, i mitt yrke som journalist, bör-

jade jag smått ändra inställning. I min strävan att komma i kontakt med människor provade jag olika metoder, bland annat genom att använda slitna klichéer som *Vilket fint väder det är idag!* eller *Nu märker man att det blir mörkare på kvällarna.* Jag kände mig lite fånig, men insåg snabbt att jag fick gensvar av de jag mötte. Det var som att de uppskattade vänligheten och upplevde sig sedda.

Jag provade även att använda kallprat i redan bokade intervjuer. Då fanns det egentligen inget skäl till det. Vi visste båda ämnet för intervjun,

vinkeln var tydlig och jag hade förberett många frågor i min research. Men efter en stund i intervjun började jag samspråka om vardagliga saker. Det var som att det öppnade upp samtalet och jag fick ta del av ett bredare perspektiv. Plötsligt fick intervjun ett annat, intressantare perspektiv än min redan uttänkta vinkel.

Vanligt att ogilla kallprat

Samtidigt noterade jag att det var vanligt i min omgivning att fnysa åt kallprat. En del koketterade

gärna med sin egen oförmåga för att visa hur djup-sinniga de var. Andra var uppriktiga och kände stor bävan inför sociala sammankomster. De kunde gå omvägar för att slippa möta grannen på gatan. Ibland kändes det som att ansträngningen av att undvika kallprat var större än själva kallpratet i sig. Precis som när jag var ung och gick fram och tillbaka mellan mitt hörn, baren och toaletterna hade det förmodligen varit enklare att bara gå fram till en person och presentera sig.

Jag insåg att de flesta kanske inte förstår funktionen med kallprat och finner det därför meningslöst. Om vi istället väljer att se det som något viktigt får vi kanske en annan inställning till det. Så för några år sedan bestämde jag mig för att skriva en bok om det här med kallprat: Och bilen går bra? Tips, råd och historier om småprat.

Med boken ville jag ge läsaren tips på hur vi kan bli bättre på att småprata med andra människor. Men framför allt ville jag lyfta fram idén med kallprat. Varför är det viktigt? Och vilken funktion har det? Genom att undersöka frågan kom jag fram till att kallprat framför allt har tre syften.

Tona in

I de flesta mänskliga möten måste vi tona in oss mot varandra. Det är som en journalistkollega sa: Vi stämmer instrumenten innan orkestern kan börja spela. I ordboken beskrivs kallprat som "samtal utan egentligt innehåll". Även om samtalet inte är substantiellt framkommer det information om den andre som berättar något om motparten. Vilägger ett pussel kring personen vi har framför oss. Kodar av och ser om det finns oro, irritation eller om personen är vänligt sinnad. Ibland kommer vi från olika känslolägen och det handlar om att kalibrera oss mot varandra och landa i mötet vi ska ha.

Socialisera

Det andra syftet är en ren relationsskapande aktivitet. Den polsk-brittiska socialantropologen Bronislaw Malinowski kallade det för fatisk kommunikation, alltså prat som är av social karaktär. Jag minns när jag var barn och satt med min morfar i hans kök. Morfar var från Västerbotten i

Vi är rädda för att framstå som dumma och banala.

norra Sverige. Fördomen om människor från den här landsändan är att de är fåordiga, så också min morfar. Han pratade inte i onödan. Vi satt tysta tillsammans, jag lekte med Lego medan han läste tidningen. Plötsligt hör jag honom säga: *Ja du säger då det!* Jag tittade förvånat upp på honom eftersom jag inte hade sagt någonting. Men det min morfar gjorde var att han fyllde tystnaden med något. Genom att uttrycka de orden visade han att vi delade en gemenskap. Malinowski jämför det med att vi bryter bröd med en annan människa.

Första trappsteget

Det tredje syftet med kallprat som jag aldrig förstod när jag var ung och pretentiös var att det var ett första steg i en konversation. I all mellanmänsklig kontakt befinner vi oss i olika stadier. Det är som en trappa. För varje steg vi tar desto mer självutlämnande blir vi. Därför kan det vara svårt att hoppa över det första trappsteget. Vi kan inte bara gå fram och fråga om folk har alkoholistgener i släkten. Det blir för brant. Eftersom jag en gång i tiden inte ville befatta mig med kallprat var det också svårt att gå fram till en person och fråga: *Hur är det med ditt äktenskap?* Det hade varit för intimt som första fråga. Jag hade då gått in på varmpratet på en gång.

I arbetet med min bok förstod jag att det inte var alla som avfärdade kallprat som någonting ytligt. En del använde det i sin profession. En grupp jag tar upp i boken är diplomaterna. Jag träffade Leif Lewin, professor i värtalighet och statskunskap, som hade upptäckt vikten av detta sociala kitt när han gjorde ett slags utbytesår med diplomaten Jan Eliasson i Washington. Lewin såg hur vana de var att småprata och hur skickliga de var på att använda det för att skaffa en blyxtbelys-

ning av den andres position. Mycket av arbetet som diplomat handlar om att skapa relationer och bygga koalitioner. Då kan man inte komma in i ett möte med skarpa formuleringar och tydliga ställningstaganden. Det gäller att visa sig kulturellt intresserad och förstå den andre. För att åstadkomma det krävs det att man använder småpratet.

Använd öppna frågor

Ett av de vanligaste misstagen folk gör när de kallpratar är att ingen vill ta ansvar. De hasplar ur sig de enklaste fraserna till varandra: *Allt bra? Jorå, du'rå? Jo, det är bra? Är det mycket nu? Ja, det är mycket? Själv då? Mycket är det! Annars är det bra? Jorå, så att eeh?* Det är som att vi håller en magsjuksmittad basketboll och ingen vill nudda bollen. Istället kastar vi tillbaka den, men får tillbaka den lika snabbt. Det är som att vi hoppas att det ska lösas av sig självt. Felet vi gör är att vi kastar påståenden till varandra och i bästa fall stängda frågor som man bara kan svara ja eller nej på. Vad man istället bör göra är att använda öppna frågor: Vad gör du på jobbet nu? Då ger personen ett fylligare svar och du får tid att tänka efter, vilket ger möjlighet att fundera ut följdfrågor.

Ta initiativ

En vän till mig har förstått att det handlar om att ta initiativet när han går på en fest. Han brukar ofta använda en känsla han har haft under dagen när han börjar mingla. *Jag var lite stressad innan jag kom hit och blev irriterad över hur sällan bussarna går den här tiden på kvällen.* På det sättet underlättar han för den andre att hinna tänka och det ger förhoppningsvis utrymme för den andre

att ta vid. Våldigt sällan tänker man på en sådan strategi när man går på en fest. Istället hoppas vi att möta folk vi redan känner eller att någon annan ska göra jobbet.

Kallprat är inte banalt

Ett annat misstag vi gör, och kanske skälet till att jag som ung undvek kallprat, är att vi är rädda för att framstå som dumma och banala. Vår fåfänga hindrar oss och vi bedriver ett slags självzensur mot allt vi säger. Men när vi vågar sänka garden och omfamna det enkla går det ofta lättare. Vi glömmer att alla andra också går runt med den här känslan. Det är lätt att skratta åt alla människor som pratar väder med varandra. Men när du träffar en ny människa är det svårt att hitta ett gemensamt ämne direkt. Därför är väder något neutralt som ni båda delar. Något ni har gemensamt och förhoppningsvis lämnar efter en stunds konversation om de iskalla vindarna.

"Jag känner ingen här"

Ibland hamnar man på tillställningar där man inte känner någon. Då finns det inget annat alternativ än att kallprata. Allt hänger på en själv. Jag kan inte kräva att någon ska komma fram och prata med mig. Jag frågade Jan Eliasson vad han gör i en sådan situation. Han sa att han då beskriver situationen för de andra gästerna: *Jag känner ingen här på festen.* Vid ett tillfälle hamnade jag i ett sådant läge och använde Eliassons knep. Det visade sig att de jag sa det till inte heller kände någon och vi hade ett givande samtal den kvällen. Förmodligen stod det någon ung man i ett hörn, tittade på oss och tänkte, att där står ett gäng människor och strösslar med plattityder.

FOTO: GABRIEL LILJEVALL

NIKLAS KÄLLNER är journalist och programledare.